

K-RD.5133.7.2021.MB

Katowice, dn. **16 CZE. 2021**
(za zwrotnym potwierdzeniem odbioru)

**ZAWIADOMIENIE O WŁĄCZENIU KARTY EWIDENCYJNEJ ZABYTKU
do wojewódzkiej ewidencji zabytków nieruchomości woj. śląskiego**

Działając na podstawie art. 22 pkt 2 i pkt 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 282 ze zm.), w związku z §1 pkt 4 rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1886)

**Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach
zawiadamia**

o włączeniu w dn. 08.06.2021 r. poniższej karty ewidencyjnej zabytku do wojewódzkiej ewidencji zabytków nieruchomości województwa śląskiego:

L.p.	Miejscowość	Adres	Obiekt	Data wykonania karty	Autor karty
1.	Sosnowiec	ul. Anki Kowalskiej 31	barak obozowy przykopalnianego obozu pracy przymusowej	11.05.2021 r.	Michał Balsa

Kopię karty przesyłamy w załączeniu do niniejszego pisma. **Włączenie ww. karty do wojewódzkiej ewidencji zabytków nieruchomości województwa śląskiego nastąpiło dn. 08.06.2021 r., tj. po 14 dniach od odebrania niniejszego zawiadomienia przez wszystkie strony**, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1886).

Zawiadomienie publikuje się w BIP Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Katowicach.

UZASADNIENIE

Należy wyjaśnić, że zgodnie z art. 21 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jedn.: Dz. U. z 2021 r. poz. 710) ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy. Jednym z rodzajów ewidencji zabytków jest wojewódzka ewidencja zabytków, którą prowadzi wojewódzki konserwator zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa (art. 22 ust. 2 ustawy). Sposób prowadzenia wojewódzkich ewidencji zabytków określa rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 r. Nr 113, poz. 661), zmienione rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (t.j. Dz. U.

z 2019 r., poz. 1886). Zgodnie z § 14 ust. 1 rozporządzenia, wojewódzki konserwator zabytków włącza kartę ewidencyjną zabytku do wojewódzkiej ewidencji zabytków po sprawdzeniu, czy dane zawarte w karcie ewidencyjnej zabytku są wyczerpujące i zgodne ze stanem faktycznym, a także czy dokumentacja fotograficzna zabytku umożliwia jego identyfikację. **W ocenie Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach karta dla omawianego obiektu, wykonana w dn. 11.05.2021 r., posiada dane wyczerpujące i zgodne ze stanem faktycznym, a dokumentacja fotograficzna zabytku umożliwia jego identyfikację.** Ponadto włączenie karty zabytku do wojewódzkiej ewidencji zabytków to czynność materialno-techniczna, która nie jest objęta postępowaniem administracyjnym w rozumieniu ustawy z dn. 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 735), ani nie jest decyzją wydaną w toku postępowania administracyjnego. Czynność włączenia karty obiektu do wojewódzkiej ewidencji zabytków, w odróżnieniu od wpisania zabytku do rejestru zabytków, nie ma jurysdykcyjnego charakteru. Organ nie prowadzi w tej sprawie żadnego postępowania, w którym właściciel lub posiadacz zabytku mógłby przedstawiać przeciwne twierdzenia (wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 29 listopada 2018 r., sygn. II OSK 2225/18). Opracowanie dla obiektu zabytkowego karty ewidencyjnej i dołączenie jej do prowadzonego zbioru, czyli włączenie do wojewódzkiej ewidencji zabytków, ma charakter czynności materialno-technicznej, a nie jest aktem administracyjnym przybierającym postać decyzji, postanowienia bądź zarządzenia. W wyroku z dnia 26 października 2016 r., sygn. akt II OSK 96/15, Naczelny Sąd Administracyjny potwierdził prezentowane w orzecznictwie sądów administracyjnych stanowisko, że organ prowadzący ewidencję zabytków nie jest zobowiązany do przeprowadzenia jurysdykcyjnego postępowania administracyjnego w przedmiocie włączenia karty danego obiektu do ewidencji i w związku z tym nie wydaje żadnej decyzji administracyjnej. Działanie organu stanowi czynność (o charakterze materialno-technicznym) z zakresu administracji publicznej dotyczącą uprawnień lub obowiązków wynikających z przepisów prawa. **W ocenie Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach z treści karty ewidencyjnej dla omawianego obiektu (karta wyszczególniona w tabeli powyżej; karta wyk. dn. 11.05.2021 r.) jednoznacznie wynika z jakich powodów merytorycznych właściwy organ – tj. Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach – obejmuje obiekt kartą, jako zabytek spełniający wymogi z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.** W karcie ewidencyjnej wyk. dn. 11.05.2021 r. autor karty wskazał źródła danych, na których się oparł (choć nie ma takiego obowiązku, który wynikałby z przepisów ustawy lub rozporządzeń).

Wskazać należy, że wojewódzki konserwator zabytków, jako wyspecjalizowany w zakresie ochrony zabytków i opiece nad nimi organ, dysponujący odpowiednią kadrą urzędniczą, jest ustawowo uprawniony w ramach własnego urzędu do dokonania oceny wartości zabytkowego obiektu. To wojewódzki konserwator zabytków jest organem kompetentnym do oceny zabytkowego charakteru obiektu. Ponadto czas powstania obiektu nie jest głównym kryterium uznania go za zabytek, tak więc brak ustalenia dokładnej daty powstania obiektu nie stoi na przeszkodzie w uznaniu go za zabytek. W rozumieniu aktualnie obowiązującej ustawy z dn. 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r. poz. 282) zabytkiem jest nieruchomość lub rzecz ruchoma będąca dziełem człowieka i stanowiąca świadectwo minionej epoki lub zdarzenia, której zachowanie leży w interesie społecznym. Zabytki powinny posiadać wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Stwierdzenie, czy nieruchomość stanowi świadectwo minionej epoki lub zdarzenia, oraz czy jej zachowanie leży w interesie społecznym, a także czy posiada wartość historyczną, artystyczną lub naukową, przysługuje z mocy ustawy wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków.

Ponadto pismem WKP.4120.1.2021.DSG z dn. 28.05.2021 r. (wpływ dn. 07.06.2021 r.) Gmina Miasto Sosnowiec – tj. właściciel budynku przy ul. Anki Kowalskiej 31 w Sosnowcu – reprezentowana przez Pełnomocnika Prezydenta Miasta Sosnowca ds. Kultury, Rozwoju i Dialogu Społecznego pana Michała Mercika poinformowała, że posiada „*poważne wątpliwości dotyczące autentyczności ww. obiektu i jego powiązania z domniemanym obozem pracy przymusowej*” oraz zwróciła się z wnioskiem „*o przedstawienie wiarygodnych źródeł potwierdzających, że w latach powojennych w baraku zlokalizowanym na działce o nr ewidencyjnym 162/3, obręb Kazimierz przetrzymywano jeńców niemieckich oraz osoby podejrzane o odstępstwo narodowościowe*”.

Wobec powyższego należy wskazać, że – zgodnie z danymi zawartymi w karcie ewidencyjnej z dn. 11.05.2021 r. – omawiany barak „*znajduje się na terenie dawnego niemieckiego obozu Arbeitskommando E744 VIII B - „Kasimirgrube” (położonego przy ul. Anki Kowalskiej 31 w Sosnowcu, działka ewid. nr 162/3, obr. Kazimierz, m. pow. Sosnowiec), funkcjonującego w latach 1943–1945 (zamieszkiwali tu jeńcy brytyjscy, pracujący*

przymusowo w pobliskiej kopalni). Po II wojnie światowej władze komunistyczne przetrzymywały jeńców niemieckich oraz osoby podejrzane o odstępstwo narodowościowe. To wówczas powstał omawiany obiekt (między 1945 a 1949 r.). Nie jest znany czas rozwiązania obozu. Obiekt pełnił do niedawna funkcje mieszkalne". Powyższe oparto na materiałach, wskazanym w karcie, tj.: dokumentacja przetargowa pn. *Rozbiórka nieużywanego budynku mieszkalnego przy ulicy Anki Kowalskiej 31 w Sosnowcu, działka nr 162/3 obręb Kazimierz*; piśmie katowickiego oddziału IPN z dn. 20.02.2020 r., znak: BUWka-913-11(2)/20; opinii Narodowego Instytutu Dziedzictwa z dn. 08.04.2021 r., znak: DSK.5111.28.2021.DB, dot. baraku przy ul. A. Kowalskiej 31 w Sosnowcu; piśmie katowickiego oddziału IPN z dn. 16.03.2021 r., znak: BUWka-913-8(3)/21.

Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach podziela wnioski, zawarte w ww. opinii Narodowego Instytutu Dziedzictwa z dn. 08.04.2021 r., znak: DSK.5111.28.2021.DB. Wskazano w niej, po analizie wielu materiałów, że **„obiekt wzniesiono zapewne w okresie funkcjonowania reżimu komunistycznego, na potrzeby działającego w latach 1945–1949 w Kazimierzu Górniczym, przykopalnianego obozu pracy przymusowej dla niemieckich jeńców wojennych. Budynek, pomimo późniejszych przekształceń, zasadniczo zachował jedynie historyczną formę. Z uwagi na utylitarną formę i wprowadzone zmiany jest przede wszystkim nośnikiem wartości historycznej, wynikającej ze związków z obozem pracy przymusowej przy kopalni Kazimierz-Juliusz, w mniejszym zaś stopniu z uwagi na zaistniałe przekształcenia, wartości naukowej”**. Autorzy opinii Narodowego Instytutu Dziedzictwa z dn. 08.04.2021 r., znak: DSK.5111.28.2021.DB, wskazali, że oparli swoje wnioski na podstawie:

- wizji lokalnej przeprowadzonej dn. 26.03.2021 r. (sporządzono dokumentację fotograficzną);
- ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2021, poz. 710, z późn. zm.);
- pisma Pani Jadwigi Baczyńskiej, Radnej Sejmiku Województwa Śląskiego z dn. 10.12.2020 r., w sprawie objęcia ochroną budynku baraku, będącego częścią Komando E744 Stalag VIII B/CZPW — Kazimierz z załącznikami (mapa sytuacyjna; Pismo Instytutu Pamięci Narodowej do Pana Zbigniewa Wysockiego z dn. 7 kwietnia 2020 r., znak: BUWka-913-11(2)/20; fragment publikacji C. Madejczyk, *Obozy hitlerowskie na ziemiach polskich 1939—1945* (Archiwum Państwowe w Katowicach); zapytanie nr 1199 Pani poseł Ewy Malik do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 22 lipca 2020 r.; odpowiedź MKiDN na zapytanie nr 1199, z dnia 24 września 2020 r.; pismo Pani poseł Ewy Malik do Prezydenta Miasta Sosnowca z dnia 22 września 2020 r.; Pismo Prezydenta Miasta Sosnowca do Pana Piotra Ociepki Radnego Rady Miasta Sosnowca, z dn. 19 listopada 2020 r., znak: WKP.0003.3.2020.DSG, pismo Pana Zbigniewa Wysockiego do Prezydenta Miasta Sosnowca (brak daty i znaku pisma); fotografie obiektu);
- zawiadomienia Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o zamiarze włączenia karty ewidencyjnej zabytku „Barak obozowy będący częścią obozu Arbeitskommando E744 VIII B— „Kasimirgrube" do wojewódzkiej ewidencji zabytków nieruchomości woj. śląskiego z dn. 16.12.2020 r., znak: K-RD.5133.26.2020.MB;
- pisma Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków do Instytutu Pamięci Narodowej z dn. 02.02.2021 r., znak: K-RD.5133.26.2020.MB;
- pisma Instytutu Pamięci Narodowej do Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach z dn. 16 marca 2021 r., znak: BUWka-913-8(3)/21 (data wpływu 17 marca 2021 r.);
- pisma Urzędu Miasta Sosnowiec do Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Katowicach z dn. 18 stycznia 2021 r. (WKP.410.6.2020.DSG, data wpływu dn. 27 stycznia 2021 r.);
- mapy topograficznej GUGiK w skali 1:5000 i 1:10000 (układ Borowa Góra) wyd. w latach 1960–1966. Mapa przedstawia sytuację topograficzną z lat 1958–61, link do mapy: <https://mapy.orsip.pl/imap/?locale=pl&gui=new&sessionID=194390> (dostęp: 6.04.2021 r.);
- zdjęcia lotniczego z dn. 20 lutego 1945 r. przechowywanym w National Archives at College Park, United States of America, Series: German Flown Aerial Photographs, 1939–1945; Record Group 373: Records of the Defense Intelligence Agency, 1920—2006. National Archives Identifier: 175798019, file: GX 8565 SK;
- raportu Young Men's Christian Association, Bundesarchiv—Militararchiv Freiburg im Breisgau, sygn. 1508.2586;
- publikacji: Jaros J., *Słownik historyczny kopalń węgla kamiennego na ziemiach polskich*, Katowice 1984;

- publikacji: Konieczny A., *Zagraniczni robotnicy przymusowi na Górnym Śląsku w 1944 r.*, [w:] Śląskie Studia, t. XII, red. S. Wystuch, Katowice 1967;
- publikacji: Kochanowski J., *W polskiej niewoli. Niemiecy jeńcy wojenni w Polsce 1945–1950*, Warszawa 2001;
- publikacji: Madejczyk C., *Kształtowanie systemu okupacyjnego w Europie Środkowej przez III Rzeszę (1938–1945)* [W:] Dzieje Najnowsze, Rocznik III, Warszawa 1971, s. 159–178;
- publikacji: *Obozy pracy przymusowej na Górnym Śląsku*, red. A. Topol, Katowice 1994;
- publikacji: Terlecki R., *Obozy w systemie faszystowskim i stalinowskim*, [w:] *Obóz dwóch totalitaryzmów. Jaworzno 1943–1956. Materiały z konferencji naukowej „Historia martyrologii i obozów odosobnienia w Jaworznie w latach 1939–1956”*, red. K. Miroszewski, Z. Woźniczko, T. 1, Jaworzno 2007.

Ww. informacje i wnioski zawarte w opinii Narodowego Instytutu Dziedzictwa z dn. 08.04.2021 r., znak: DSK.5111.28.2021.DB, a także informacje zawarte w omawianej karcie ewidencyjnej, nie budzą wątpliwości merytorycznych i posiadają podstawy w materiale źródłowym.

Podsumowując powyższe, Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach uznaje za zasadne ujęcie w wojewódzkiej ewidencji zabytków nieruchomości województwa śląskiego karty ewidencyjnej, wyk. dn. 11.05.2021 r., dla omawianego obiektu, gdyż obiekt ten spełnia definicję zabytku tj. jest nieruchomością będącą dziełem człowieka i stanowi świadectwo minionej epoki lub zdarzenia, której zachowanie leży w interesie społecznym; **posiada wartość historyczną** – jako barak obozowy przykopalnianego obozu pracy przymusowej, gdzie po II wojnie światowej władze komunistyczne przetrzymywały jeńców niemieckich oraz osoby podejrzane o odstępstwo narodowościowe.

Pouczenie:

*Jeżeli obiekt nie figuruje w gminnej ewidencji zabytków, konieczne jest założenie karty adresowej i włączenie go do tej ewidencji przez właściwego miejscowo wójta / burmistrza / prezydenta miasta, zgodnie z art. 22 ust. 5 pkt 2 ustawy z dn. 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 710) oraz § 15 Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 r., nr 113, poz. 661). **Włączenie do gminnej ewidencji zabytków obiektów figurujących w wojewódzkiej ewidencji zabytków jest obligatoryjne.***

ŚLĄSKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW
W KATOWICACH

Łukasz Konarzewski

Załączniki:

1. Kopia karty ewidencyjnej dla ww. obiektu, potwierdzona za zgodność z oryginałem

Otrzymują (zpo + zał. 1):

1. Gmina Miasto Sosnowiec, al. Zwycięstwa 20, 41-200 Sosnowiec (właściciel)

Do wiadomości:

1. Prezydent Miasta Sosnowiec, al. Zwycięstwa 20, 41-200 Zabrze (+ zał.)
(w celu włączenia obiektu do gminnej ewidencji zabytków)
2. Miejski Zakład Usług Komunalnych, ul. Plonów 22/1, 41-200 Sosnowiec (+ zał.)
3. a/a, JJ
4. a/a, MB, 11.06.2021

Wystano dnia 17 CZE. 2021
Podpis

KARTA EWIDENCYJNA OBIEKTU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

3. Miejscowość

NR 4489
Nr. Inwentarza
Obiekt
Adres

1. Nazwa

barak obozowy przykopalnianego obozu pracy przymusowej

2. Czas powstania

ok. 1945-1949 r.

SOSNOWIEC
dzielnica
KAZIMIERZ GÓRNICZY

9. Materiały graficzne

stan obecny

stan obecny

lokalizacja

4. Adres (ulica, nr posesji)

ul. Anki Kowalskiej 31

działka ewid. nr 162/3, obr. Kazimierz,
m. pow. Sosnowiec

5. Przynależność administracyjna

województwo **ŚLĄSKIE**

powiat **SOSNOWIEC**

gmina **SOSNOWIEC**

6. Współrzędne geograficzne

50.295908, 19.23767

7. Użytkowanie obecne

właściciel:
Gmina Miasto Sosnowiec

zarz.
Miejski Zakład Usług Komunalnych
ul. Płonów 22/1
Sosnowiec 41-200

8. Stan zachowania

Obiekt nieużytkowany.
Stan zachowania – średni.

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

HISTORIA:

Barak znajduje się na terenie dawnego niemieckiego obozu Arbeitskommando E744 VIII B - „Kasimirgrube” (położonego przy ul. Anki Kowalskiej 31 w Sosnowcu, działka ewid. nr 162/3, obr. Kazimierz, m. pow. Sosnowiec), funkcjonującego w latach 1943–1945 (zamieszkiwali tu jeńcy brytyjscy, pracujący przymusowo w pobliskiej kopalni).

Po II wojnie światowej władze komunistyczne przetrzymywały jeńców niemieckich oraz osoby podejrzane o odstępstwo narodowościowe. To wówczas powstał omawiany obiekt (między 1945 a 1949 r.). Nie jest znany czas rozwiązania obozu. Obiekt pełnił do niedawna funkcje mieszkalne.

OPIS:

Budynek o wysokości poniżej 8 metrów, zlokalizowany – licząc od granicy działki – w odległości nie mniejszej niż połowa jego wysokości.

Budynek – podstawowe dane techniczne: długość 41,5 m, szerokość 13,0 m, powierzchnia zabudowy 534,0 m², kubatura zabudowy ok. 2800 m³, wysokość w kalenicy ok. 5,30 m, najmniejsza odległość od granicy działki 3,50 m.

Konstrukcja budynku: tradycyjna, murowana, ściany parteru z bloczków gazobetonowych gr. 24 cm, tynkowane, ściany piwnic murowane z bloczków i cegły gr. ok. 50 cm, strop nad piwnicą gęstożebrowy typu Kleina, strop nad parterem drewniany z podsufitką z supremy, dach o konstrukcji drewnianej – więzary kratowe z desek, dwuspadowy kryty papą.

Budynek w całości podpiwniczony z poddaszem nieużytkowym, wysokość piwnic ok. 2,2 m, do budynku od strony południowo-wschodniej przylegają żelbetowe konstrukcje podziemne: zasobnik (bunkier) na paliwo stałe o wymiarach ok. 4,0 x 4,5 m oraz żelbetowe szambo o wym. ok. 4,0 x 4,0 m wraz z płytą betonową w poziomie terenu między nimi o wym. 8,0 x 4,0 m.

Budynek jest wyposażony w stolarkę drzwiową i okienną, piece kaflowe i trzony kuchenne oraz węzły sanitarne z wyposażeniem; budynek posiada murowane trzony kominowe (4 szt.).

W 2020 r. planowana była rozbiórka obiektu.

Źródła:

1. Dokumentacja przetargowa pn. *Rozbiórka nieużywanego budynku mieszkalnego przy ulicy Anki Kowalskiej 31 w Sosnowcu, działka nr 162/3 obręb Kazimierz*,
2. Pismo katowickiego oddziału IPN z dn. 20.02.2020 r., znak: BUWka-913-11(2)/20,
3. Opinia Narodowego Instytutu Dziedzictwa z dn. 08.04.2021 r., znak: DSK.5111.28.2021.DB, dot. baraku przy ul. A. Kowalskiej 31 w Sosnowcu,
4. Pismo katowickiego oddziału IPN z dn. 16.03.2021 r., znak: BUWka-913-8(3)/21.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

Niniejsza karta w dniu 08.06.2021 roku
została włączona do wojewódzkiej ewidencji zabytków
prowadzonej przez
Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
w Katowicach

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

Autor: mgr Michał BULSA, dn. 11.05.2021 r.

Podpis: .....